

Kapitel 13

Journalistkårens partisympatier

Kent Asp

Journalister är en yrkesgrupp med makt. Det är ett skäl till varför det både ur ett vetenskapligt och i ett samhällsperspektiv är av intresse att undersöka journalisternas partisympatier. Den politiska hemvisten utgör ett grundläggande inslag i beskrivningen av den svenska journalistkåren.

Kapitlet kretsar kring tre frågor: (1) Vilka partier sympatiserar journalister med – och hur väl stämmer de överens med allmänhetens partisympatier? (2) Vilka skillnader finns mellan olika grupper av journalister? (3) Och vilken betydelse har partisympatierna för deras yrkesutövning?

Mer gröna än röda

Det största partiet bland svenska journalister är miljöpartiet. Hela 41 procent svarade att miljöpartiet var det bästa partiet. Inte något parti har sedan undersökningarnas start 1989 kunnat uppvisa en så stor andel sympatisörer. Det är nästan tre gånger så stor andel som anser att socialdemokraterna eller moderaterna är bästa parti. Journalistkåren kan därför betraktas mer som grön än röd.

I tabell 13.1 presenteras också allmänhetens partisympatier vid samma tidpunkt. Två partier är klart överrepresenterade, Miljöpartiet och vänsterpartiet, och två partier är klart underrepresenterade, moderaterna och socialdemokraterna. Centerpartiet, folkpartiet och kristdemokraterna uppvisar ungefär samma andel hos journalister och allmänhet. Sverigedemokraterna och feministiskt initiativ är svagt representerade i journalistkåren (en procent). Det kan i detta sammanhang påpekas att 98 procent av dem som besvarat enkäten har svarat på frågan om vilket parti man tycker bäst om (varav fyra procent själva noterat "inget parti").

Tabell 13.1 Journalisternas och allmänhetens partisympatier (%)

	<i>Journalister</i>	<i>Allmänhet</i>	<i>Skillnad</i>
Vänsterpartiet	15	5	+10
Socialdemokraterna	14	28	-14
Miljöpartiet	41	12	+29
Centerpartiet	4	5	-1
Folkpartiet	7	7	±0
Moderaterna	14	34	-20
Kristdemokraterna	2	3	-1
Sverigedemokraterna	1	3	-2
Feministiskt initiativ	1	-	+1
Annat	2	1	+1
	100	100	
Antal personer	1338	4326	

Frågan löd: Vilket parti tycker du bäst om idag? Journalistenkäten och enkäten till allmänheten besvarades under perioden oktober 2011 - februari 2012.

Grundmönstret är detsamma som i de tidigare undersökningarna: v och mp är kraftigt överrepresenterade, och m och s kraftigt underrepresenterade. Det framgår av tabell 13.2 där resultatet från undersökningarna 1989, 1999 och 2011 redovisas (enbart riksdagspartier, andelen är därför marginellt högre än i tabell 13.1).

Opinionsförändringar som sker i valmanskåren kan också iaktas i journalistkåren. Vänsterpartiets och kristdemokraternas nedgång (1999-2011) motsvaras av en liknande förändring hos allmänheten – båda partierna gjorde sina bästa val 1998. Moderaterna har sitt starkaste opinionsstöd i journalistkåren oktober 2011- februari 2012, det gäller också hos allmänheten. Och under samma period uppvisade socialdemokraterna sina svagaste och miljöpartiet sina starkaste opinionssiffror, vilket också kraftigt uppförstorat avspeglas i journalistkåren.

Det ligger nära till hands att miljöpartiets unikt starka opinionssiffror hänger samman med socialdemokraternas svaga opinionsstöd genom turerna kring Håkan Juholt (som i tid sammanföll med både SOM- och journalistundersökningen). En indikation på detta är att socialdemokraterna bland journalister ansågs vara det näst bästa partiet (25 procent).

Tabell 13.2 Journalistkårens partisympatier 1954-2011 (procent).

	1954	1968	1973	1989	1994	1995	1999	2005	2011
Vänsterpartiet	0	3	19	22	20	26	31	14	16
Socialdemokraterna	47	46	35	30	32	24	27	30	14
Miljöpartiet	–	–	–	12	14	18	10	23	42
Centerpartiet	4	8	19	6	3	4	3	4	4
Folkpartiet	29	27	15	16	19	13	14	14	8
Moderaterna	20	16	12	13	10	13	10	13	14
Kristdemokraterna	–	–	–	1	2	2	5	2	2
	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N= antal svarande	–	–	–	850	855	833	896	913	1301

Frågan löd: Vilket parti tycker du bäst om idag? (1994-2011). Se Asp (2007:222) not 3 och not 4 för kommentar till undersökningarna från 1954, 1968, 1973 och 1989.

Tre slutsatser: Journalistkåren är för det första i politiska termer inte särskilt representativ för den svenska allmänheten – och kåren är mindre representativ idag än för 20-25 år sedan. För det andra att de opinionsförändringar som kan iakttas följer samma mönster – journalister och allmänhet tycks påverkas av samma saker. Till detta kan läggas en tredje slutsats. Det finns stora skillnader mellan olika grupper av journalister.

Ingen partipolitiskt homogen grupp.

Det är en stor skillnad mellan *kvinnliga* och *manliga* journalister. Kvinnor sympatiserar mer med miljöpartiet, män mer med moderaterna och socialdemokraterna. Skillnaden är också stor mellan olika *åldersgrupper*. Miljöpartiet är starkast bland medelålders journalister (30-50 år), svagast bland yngre (under 30 år) och äldre journalister (över 50 år). Journalister med och utan formell *journalistutbildning* skiljer sig också åt. Moderaterna och socialdemokraterna är starkare hos de utan formell journalistutbildning. Det framgår av tabell 13.3.

Journalister som har sin *arbetsplats* i Stockholm (drygt 40 procent) har ungefär samma partisympatier som i övriga Sverige. Socialdemokraterna har dock en något svagare ställning i Stockholm, medan det omvända gäller vänsterpartiet. Och journalister som är *chefer*, har en arbetsledande position, har i stort samma partisympatier som andra journalister, med två viktiga undantag. Moderaterna har en klart starkare ställning bland arbetsledarna, och vänsterpartiet en klart svagare ställning, än i journalistkåren i sin helhet.

Tabell 13.3 Partisypatier hos olika grupper av journalister (%)

	<i>v</i>	<i>s</i>	<i>mp</i>	<i>c</i>	<i>fp</i>	<i>m</i>	<i>kd</i>	<i>S:a</i>	<i>%</i>	<i>Antal</i>
Kön										
Kvinnor	15	13	47	5	7	12	1	100		660
Män	17	16	37	3	8	17	2	100		641
Ålder										
-29 år	18	15	37	2	11	16	1	100		126
30-39 år	15	11	48	6	4	15	1	100		345
40-49 år	13	13	48	4	7	14	1	100		309
50-59 år	18	16	38	3	8	14	3	100		299
60-	18	20	34	3	12	12	1	100		222
Utbildning										
Journalisthögskola	18	12	46	4	9	10	1	100		501
Annan journalistutbildning	17	14	42	5	6	14	2	100		450
Ej journalistutbildning	12	17	36	4	9	21	1	100		334
Arbetsort										
Stockholm	18	12	42	4	9	13	2	100		545
Övriga Sverige	15	16	41	4	7	15	2	100		739
Arbetsuppgift										
Arbetsledare/chef	11	13	40	5	9	21	1	100		200
Övriga journalister	17	14	43	4	7	13	2	100		1093
Arbetsplats										
Landsortspress	13	19	38	5	8	15	2	100		344
Storstadsmorgonpress	10	14	40	1	14	19	2	100		99
Kvällspress	11	17	40	4	11	15	2	100		53
Populärpress	11	2	34	0	22	31	0	100		45
Fackpress	24	6	43	3	4	16	4	100		70
Sveriges Television	18	13	52	6	3	8	0	100		93
Sveriges Radio	17	11	54	3	4	9	2	100		120
Kommersiell radio/TV	11	9	45	2	11	22	0	100		45
Frilans	20	13	42	4	9	10	2	100		195
Bevakningsområde										
Politik/samhälle	19	15	46	4	7	8	1	100		356
Ekonomi/arbetsmarknad	20	12	39	4	7	17	1	100		138
Kultur	23	17	44	2	7	6	1	100		166
Nöje	12	6	44	5	8	23	2	100		86
Sport	12	22	29	2	8	26	1	100		119
Kriminaljournalistik	15	20	37	4	12	10	2	100		59
Feature	13	14	45	4	8	14	2	100		169
Allmänbevakning	16	12	45	6	6	13	2	100		422
<i>Samtliga</i>	<i>16</i>	<i>14</i>	<i>42</i>	<i>4</i>	<i>8</i>	<i>14</i>	<i>2</i>	<i>100</i>		<i>1301</i>

Det går en tydlig skiljelinje mellan journalister som *arbetar* inom dagspress och journalister som arbetar inom radio och tv. Över 50 procent av journalisterna på Sveriges Radio och Sveriges Television sympatiserar med miljöpartiet, kommersiell radio och tv kommer där- efter. Minst andel sympatisörer har miljöpartiet i landsortspress och populärpress.

Vänsterpartiet har också en starkare ställning i public service än i dagspressen. Inom public service sympatiserar över 80 procent med de rödgröna partierna (v+s+mp). Motsvarande andel i storstadsmorgontidningarna är drygt 60 procent. I båda fallen är socialdemokraterna dock kraftigt underrepresenterade – övervikten för de rödgröna förklaras alltså främst av den stora andelen miljöpartisympatisörer. Stödet för folkpartiet och moderaterna skiljer sig också åt mellan olika arbetsplatser. Moderaterna är särskilt svaga i public service, och betydligt starkare i kommersiell radio och tv och populärpress.

Skillnaderna mellan journalister med olika *bevakningsområden* är begränsade. Miljöpartiet har en mycket stark ställning i samtliga grupper, med undantag för sportjournalister (men även bland sportjournalister är mp det största partiet). Stödet för vänsterpartiet, och för socialdemokraterna, är också likartat. Vänsterpartiet har dock särskilt starkt stöd hos kulturjournalister, medan socialdemokraterna har svagt stöd hos nöjesjournalister och starkt stöd hos sport- och kriminaljournalister .

För folkpartiet, centerpartiet och kristdemokraterna går det inte att skilja ut något särskilt mönster. Stödet för moderaterna skiljer sig dock kraftigt åt – hos kulturjournalister och de som bevakar politik och samhälle är andelen sympatisörer särskilt lågt, medan stödet är klart starkare hos sport- och nöjesjournalister, liksom hos journalister som bevakar ekonomi- och arbetsmarknad.

Betydelsen för yrkesutövningen

Partisympatiernas genomslag i nyhetsrapporteringen kan besvaras på två sätt: genom att undersöka om partisympatierna faktiskt påverkar journalistiken. Gör sympatisörer till vänsterpartiet och moderaterna olika bedömningar – som får genomslag i den journalistik som slutligen når publiken? Forskningen ger, kraftigt förenklat, inget entydigt svar på frågan vilket självständigt inflytande partisympatierna har på

den journalistiska slutprodukten.¹ Frågan är komplicerad och empiriska studier kräver inte enbart att "slutresultatet" av arbetsprocessen undersöks utan också att detta kausalt kan knytas till journalistens partisympatier.

Ett andra mer indirekt sätt är att undersöka det potentiella inflytandet. I *Den svenska journalistkåren* diskuterades detta inflytande med utgångspunkt ifrån den maktposition journalisten har (1) i den redaktionella arbetsprocessen, (2) i mediasystemet i sin helhet och (3) i den egna yrkesgruppen. Ansvariga chefer, tongivande journalister som har som uppgift att dagligen rapportera om politik och ekonomi i våra största nyhetsmedier, och personer väl etablerade i yrket antas med andra ord ha ett större potentiellt inflytande över den journalistiska slutprodukten än andra journalister (Asp 2007:230 ff).

Hur ser då partisympatierna ut i dessa tre potentiellt inflytelsesrika grupper?

Arbetsledare och redaktionschefer är (som framgick av tabell 13.3), något mer representativa för allmänheten genom att andelen moderater är högre och andelen vänsterpartister är lägre. Och i det föregående kapitlet framgick att de som är ansvarig utgivare i press, radio och tv inte stod lika långt till vänster som journalistkåren. *Ansvariga chefer* inom medierna är därför i politiska termer mer representativa för allmänheten än journalistkåren i sin helhet.

I tidigare undersökningar har borgerliga partier varit bättre representerade bland tongivande journalister. Det gäller också 2011, men i mindre utsträckning än tidigare, och socialdemokraterna är mycket svagt representerade. Miljöpartiet är däremot 2011 lika starkt företrätt i denna inflytelsesrika grupp som i kåren i sin helhet. *Tongivande journalister* är visserligen mer representativa för allmänheten, men inte längre lika entydigt.

1 Svaret är komplicerat, men mot bakgrund av den forskning som existerar inom området talar mycket för att den enskilde journalistens partipolitiska åsikter påverkar nyhetsrapporteringen i begränsad omfattning i förhållande till andra, viktigare faktorer. Jag har tidigare fört fram tre olika skäl till varför det förhåller sig på det sättet: (1) I modern nyhetsjournalistik är professionella nyhetsvärderingsprinciper viktigare än partipolitiska värderingar. Den speciella arbetslogik journalisterna och medierna använder sig av väger tyngre än journalisternas personliga åsikter, (2) Nyhetsarbete är i stor utsträckning en kollektiv, redaktionell arbetsprocess med många inblandade journalister och ofta med en långt driven arbetsfördelning. Utrymmet för påverkan av enskilda individers åsikter är därigenom begränsat, (3) Journalister identifierar sig känslomässigt i mycket mindre grad än allmänheten med de politiska partierna. Det är få journalister som uppfattar sig som övertygade anhängare till ett visst parti. De kan därmed antas vara ännu mer trolösa gentemot partierna än vad allmänheten är. Se Patterson and Donsbach (1996) för ett något annorlunda synsätt. Se även Bergstrand (2006) för en kort men utmärkt koncis genomgång av den vetenskapliga litteraturen inom problemområdet.

Äldre (väletablerade) mäns och kvinnors partisympatier stämmer visserligen bäst överens med allmänhetens partisympatier. Men yngre journalister, både kvinnor och män, är i politiska termer mer representativa för allmänheten än medelålders journalister (30-50 år). I yrket *väl etablerade journalister* är i politiska termer mer representativa för allmänheten, men mönstret är inte längre lika tydligt.

Journalister med stort potentiellt inflytande över nyhetsrapporteringen är alltså i politiska termer mer representativa för allmänheten är journalistkåren i sin helhet. Men genom miljöpartiets unikt starka ställning har även denna inflytelserika grupp av journalister blivit mindre representativ för allmänheten.

Andel som sympatiserar med miljöpartiet inom...

Sveriges Radio	54%
Sveriges Television	52%
Kommersiell radio/TV	45%
Storstadsmorgontidningar	40%
Kvällspress	40%
Landsortspress	38%
Populärpress	34%
<i>Kåren i sin helhet</i>	<i>41%</i>

Andel som sympatiserar med miljöpartiet och som bevakar...

Politik/samhälle	46%
Allmänbevakning	45%
Kultur	44%
Nöje	44%
Ekonomi/arbetsmarknad	39%
Kriminaljournalistik	37%
Sport	29%
<i>Kåren i sin helhet</i>	<i>41%</i>
